

Poezie v láteření

Miroslav Huptych: Noční linka důvěry. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2012. (Ve sbírce je vložen plakát se zhruba sto padesáti gregeriemi a aforismy.)

„Jaký kus ticha si kdo ukrojí / s takovým půjde spát.“

Sbírka **Noční linka důvěry** vydaná v roce 2012 nakladatelstvím Pistorius & Olšanská vznikala – alespoň zčásti – za služeb autora na lince důvěry a v krizovém centru. Huptych pracoval dlouho se středoškolským vzděláním (zdravotní bratr), sbíral zkušenosti na patologii, pracoval na psychiatrii, dlouho v krizovém RIAPSU a posléze v terapeutické komunitě pro léčbu drogově závislých. Zároveň byl vždy literátem, básníkem, kolážistou, sběratelem a neúnavným čtenářem starých literárních časopisů, svého druhu literárním pábitel (oprava pravopisu mi slovo změnila na „vábitel“), organizátorem v pražské básnické a prozaické komunitě. Tedy: byl a stále je. Absolvoval psychoterapeutický výcvik, vystudoval arteterapii na Jihočeské univerzitě, dnes je předním arteterapeutem s vlastní originální metodou a šéfredaktorem časopisu Arteterapie. Neznám nikoho jiného, kdo by tak těsně propojoval téměř celý svůj produktivní život psychoterapii, další formy pomoci druhým s ustavičnou uměleckou tvorbou, v Huptychově případě každodenní. Až se chce napsat s tvorbou „všedodenní“, protože jeho všední den vždy patřil (do) umění: dnes sklízí plody své neuvěřitelně systematické a pilné všednodenní práce (brzká předranní vstávání, aby ho rodina netušila): vystavuje koláže (včetně zahraničí), stojí za řadou editorských počinů – spoluuspořádal např. Antologii české poezie. Sám je řazen mezi nejvýznamnější české současné básníky. (Právem.)

První část sbírky, čtyřiatřicet básní, nabízí příběhově poetickou paletou s barvami lidské samoty. Lidské touhy navázat spojení. A když to nejde, vylije si zlost volající na terapeutovi: Tys „...mě svýma kecama dorazil / kreténe!“ Básník vytváří hvězdnou oblohu poetična nad rozpojováním a odpojováním se. Nad ubližováním. Nad smrtí, šílenstvím paranoidních hlasů a vidin. Nad agresí. Nad lidským dnem. Nad „ani-nedutáním“ dítěte, jehož rodiče se hádají, vraždí, rozcházejí. Nad touhou po sexu a po lásce. Nad přivoláváním smrti, která odvede nejnižší zbitého do milosti snů. Je to **noční** linka. Je o strachu. Všechny příběhy, které básník přetavil do slok (které svlékl z bolesti žité a navlékl do bolavého obleku Poezie; nikoliv do bolestíinství), jsou poznamenány tmou, svítí jim na cestu k uchu naslouchajících měsíc a Luna chrání balancující, aby se nezabili pádem do němoty.

Zliterárňujícím prvkem je kromě jiných prostředků (jako jsou tropy, tretky, slovní brože, rytmy, aluze, odkazy, obrazy, rčení...), které autor bravurně ovládá, drobný příběh. Nemyslím příběh jako anekdoty či anekdotické situace; spíš mám na mysli příběh částečně tušený a skrytý, který je více *za básní*, než v ní; ale nebyl by *za básní*, kdyby zároveň nebyl v ní. Myslím příběh zároveň dostatečně naznačený na to, aby se nás dotkl. Takový, jaký uměl do veršů vložit Holan a Seifert, Holub, Šiktanc, Mikulášek. Takové příběhy tvoří žebra české poezie minulého století, která právě Huptych dostal příležitost naservírovat na prkýnko století tohoto. Možná na máry. Ale ony se ukazují, že se hodí za taneční parket pro živý rej! Dnes se

daří klipu, skeči a tajtrlíkování, žebra byla příběhům zpřelámána. I pro tuto resuscitaci je zvláště první oddíl Noční linky důvěry tak silný (a tak tradiční).

Huptychův příběh v básni je přitom nejenom tradičně lyricko-epický (více lyrický), ale je také náležitě, místy, bizarní (ženě začaly růst na prsou macešky), je kolážový, a přitom je v něm i ona próza zdánlivě bez ozdob. Báseň vznikla při volání osamělých lidí. Takto tvořil příběh Seifert např. v Halleyově kometě – příběh ze vzpomínky. Je zde všední den (či spíše noc), věcnost a poučenost historií poezie. To, co Huptych dělá s různými a rozdílnými tradicemi v české poezii – může připomenout činění Jana Švankmajera. Poezie a umění vévodí skutečnosti, ta ustoupila, je zkřížená s nepravděpodobností, nebo je z ní *vydestilována* nepravděpodobnost. Copak náš život není často – nepravděpodobný?

Hlavní Huptychův nástroj tvoří téměř celoživotně koláž. Reprezentujíc jeho produkci mimo poezii (kalendáře tvořené kolážemi, knižní ilustrace, koláž jako terapeutická technika) se nemohla neobtěhnout i do kadlubu literárního a poetického. On se totiž autor sám již dávno stal koláží, takže nemůže nepsat i poezii – kolážově. Je možné sledovat jednotlivé elementy shlukující se do často zvukomalebných sousloví, např. figurky: sjezd preclíkářů, pitvání plukovníků, klobásníka, profesora povětrnosti, drnohryzy, tajnosnubné brebtaly (=aluze na Huptychovu třetí sbírku). V myslích bláznících a někdy blábolících volajících v první oddílu se proménádují „suity kmocháčků“ a vůbec: „stará Bela“. Někdy jsou malebnost opakovaných a rytmizovaných zvuků, refrénovitost a ozvěny užitých slov výraznější: „Ale co s jinovatkou? / Jít jinam?“ nebo „Skutečnost je skotačivá“ nebo „a holečkové / co tě nechali na holičkách“; jindy se ovšem zvukovosti autor nepřizpůsobí, vyhne se lacinému či nabízejícímu. Koláž a poetičnost totiž není vše. Důležitější je výpověď.

Koláž hodně svádí k tajtrlíkování, rozvernosti či rozšafnosti v básnění – a Huptych se ho nebojí. Patří k němu, dává mu prostor, směje se, zesměšňuje, křiví, opičí se, maskuje (se), tančí, vtahuje nás do (slovní a příběhové) maškarády. Když čteme, jsme na hostině Literatury. Tančíme na márách. Kolem láteří opuštění a básníkovi v jejich slzách cinkají verše. Tmelem mezi verši je komičnost – ale je hodně vážná, je to vážná komičnost soustředěného kejklíře.

Ale to všechno jsou jen nástroje, to je jen breviář, jen útržky a výstřižky života. To by ještě nebyla velká poezie, kterou Huptychova tvorba, zdá se mi, je. Cosi to bláznění umocňuje. Do básní mu nahlíží smrt, bilance, zúčtování, prázdno existence, strach a děs, škleb nad marností; básně jsou věnovány osudům s jejich křížovatkami a kolejemi, jež jako by nešlo odklonit. Zejména ve druhé části sbírky to nejsou jen cizí volající, kteří se přiblížili k uchu básníkovi bizarním příběhem, ale je to básník sám: „Odedávna se předbívám / myšlenkami na finále / Jitro otvírám s vědomím / že se již připozdívá“. No ano, připozdívá se. A Huptych toho nejenom udělal tolik, ale stále tvoří!

Miroslav Huptych, mohu-li to vyradit, je hodně tolerantní člověk. Jeho široké srdce obsáhlo přátelství s tolika literáty a známosti s tolika protichůdci, že to až zaráží. Neznamená to ale, že Huptych nemá názor a že je tohoto názoru jeho poezie ušetřena. Naopak. Jeho poezie unese i fízla, poseru a hajzla. Báseň mu poslouží jako literární nosič k tomu, aby na něj nahrál, co si myslí o vymydlených lebkách nebo škatulkářích, kteří přišívají diagnózy horkou jehlou.

V podstatě vyšla sbírka o životě. Vyšla z krizové intervence, z psychoterapeutického nastavení – ale nenechala se odborností svázat. Naopak. Předhodila toto nastavení, tuto zkušenost literární komunitě jako jednu z možných realit. Je to sbírka sur-reálná, surrealistická, sbírka surová, sbírka = pocta SURu (české psychoterapii), sbírka o životě, jehož součástí je vždy smrt, sbírka karnevalově rozstříkující imaginaci i usebraně bilancující – v nezbytné sebeironii. „Stálo za to mlet pantem.“

Pročítal jsem sbírku opakovaně, mnohé básně čtyřikrát, tři čtyři jsem slyšel přečíst autora. Prožil jsem si nad ní moc hezké večery (a někdy i noci) – s nočním „linkem“ na Huptycha, naladěm na něj s důvěrou, že na žádné stránce ne že nelže, ale že neselže. (Jako básník s ontologickým citem.) A on ve své páté básnické sbírce možná že lhal, ale neselhal.

P.S. Podstatnou a samostatně ucelenou část sbírky tvoří zaznamenané sny (jedním slovem krásné) a vnořený arch s gregeriemi / aforismy.